

Fabrikationen af Svovlstikker strandede nemlig paa den Lethed, hvormed denne Fabrikation kan drives hemmeligt i Arbejdernes eget Hjem. Da saaledes ikke blot Regeringen blev narret for den paaregnede Indtægt, men det tillige blev umuligt for de ærlige Fabrikanter at udholde Konkurrencen med de uærlige, besluttede Regeringen sig til at gjøre baade Fabrikationen og Salget til et Monopol og til i det Øjemed at expropriere de bestaaende Fabrikker. Det synes imidlertid, som det over en saadan Expropriation gjorte Overslag har været temmelig forfejlet. Den hele Expropriationssum var nemlig anslaaet til 20 Mill. Fr.; men det viser sig nu, at man alene i Marseille i Stedet for 1,766,000 Fr., som paaregnet, har maattet betale — 10,488,000 Fr.! I Paris har Fejlregningen vel ikke været fuldt saa stor; men man har dog kun regnet paa en Erstatning af 2,100,000 Fr., medens man har maattet betale 950,000 Fr. eller 45 pCt. mere. Den franske Regering har saaledes endnu ikke høstet nogen stor Fordel af sine Svovlstikker, og Nettogevinsten kan endnu for en lang Tid blive temmelig ringe, dersom det fremdeles har store Summer at betale for Expropriationer. Imidlertid klager den franske Konsument over den høje Pris, som han maa betale for de slette Svovlstikker, som Monopolforpagterne sælge.

En Udtalelse af John Stuart Mill om hans «Principles of political economy» (Autobiography S.). Det første af mine Værker, i hvilket min Hustrus Andel var tydelig, var mine «Principles of political economy». Det Kapitel i min politiske Økonomi, der mere end alt det øvrige har haft Indflydelse paa den offentlige Mening, nemlig Kapitlet «Om Arbejderklassens sandsynlige Fremtid», — skyldes udelukkende hende; i det første Udkast til Bogen manglede dette Kapitel. Det var hende, der paapegede Nødvendigheden heraf og Værkets overordentlige Ufuldkommenhed uden det; det var hende, der var Aarsag til, at jeg skrev det; og den mere almindelige Del heraf — Fremstillingen og Undersøgelsen af de to modsatte Theorier om Arbejderklassens ejendommelige Stilling — var fuldstændig en Udvikling af hendes Tanker, ofte endog med Ord, hentede fra

hendes Læber. Den rent videnskabelige Del af mit Værk om den politiske Økonomi har jeg ikke lært af hende; men det var navnlig hendes Indflydelse, der gav Bogen dens ejendommelige Karakter, hvorved den adskiller sig fra alle tidligere Fremstillinger af den politiske Økonomi, der have noget Krav paa at anses for videnskabelige, og ved hvilken den blev saa nyttig til at forsone Aander, som disse tidligere Fremstillinger havde afskrækket. Denne ejendommelige Karakter bestaar navnlig i en bestemt Adskillelse mellem de Love, der gjælde for Rigdommens Frembringelse — hvilke ere virkelige Naturlove, afhængige af Gjenstandenes Egenskaber — og Lovene for Rigdommens Fordeling, hvilke Love paa visse Betingelser afhænge af den menneskelige Vilje. Nationaløkonomeerne have i Almindelighed sammenblandet disse Love under Benævnelsen økonomiske Love, hvilke de mene, at Menneskenes Bestræbelser ikke kunne tilintetgjøre og ændre; de tillægge Ting, der afhænge af vor jordiske Tilværelses uforanderlige Betingelser, og Ting, der kun ere nødvendige Følger af en ejendommelig Samfundsordning, og som kun existere samtidig med hine, — den samme Nødvendighed: naar visse Institutioner og Sædvaner ere givne, vil Arbejdslønnen, Kapitalrenten og Jordrenten bestemmes af visse Aarsager; men dette Slags Nationaløkonomeer glemme den uundværlige Forudsætning og argumentere, at disse Aarsager maa, i Følge en Nødvendighed, imod hvilken ingen menneskelige Midler kunne udrette noget, bestemme den Andel af Arbejdsudbyttet, der tilfalder Arbejderne, Kapitalisterne og Jordejerne. Mine «Principles of political economy» stod ikke tilbage for nogle af deres Forgængere i at stræbe efter en videnskabelig Vurdering af disse Aarsager under de Betingelser, de forudsætte; men min Bog var den første, der ikke behandler disse Betingelser som absolute. De almindelige økonomiske Love, der afhænge, ikke af Naturnødvendigheder, men af disse i Forening med den eksisterende Samfundsordning, behandler mit Værk, som kun foreløbige og som underkastede megen Forandring, efterhaanden som Samfundet gaar frem.
